

Tüskés Tibor

Egri emlékek

Tizenöt darab, hatszor kilences, fekete-fehér, csipkés szélű, jó minőségű fénykép van előttem. Egy album őrizte meg őket. A fotókat 1943-ban készítettem apám Voiglander gyártmányú, harmonikaszerűen kihúzható fényképezőgéppel. Csofálkodom: hogyan volt bátorsága apámnak kezembe adni ezt a nem éppen olcsó készüléket, hogy egyedül magammal vigyem idegenek közé egy kéthetes nyári diáktáborba. (A fényképezőgépet később esküvői ajándékként bátyám kapta meg apámtól. Én tenyérbe illő, Omega zsebóráját örököltem.)

Mit ábrázolnak a képek?

A legtöbb képen az egri vár egy-egy részlete látható: az íves bejárat, falszakaszok, a romok között álló Szent István-szobor, Gárdonyi Géza sírja léckeretek között, a fake-reszten zománcozott tábla felirattal: „Csak a teste”; a vár egyik része, melyet a Putnok felé vezető vasút vonal vág el a vár többi részétől, aztán kilátás a várból; távoli dombok és a város házainak tetői, továbbá a város jellegzetes épületei, szobrai; a minoriták temploma kívül és belül; Dobó István szobra a vár bejárata előtti téren, a minaret, mely nem fért rá egyetlen képre, ezért két részletben fényképeztem le, és az albumban illesztettem

Eger, látkép a várból. Háttérben az Eged, jobbra a Királydomb, balra lent a Szent János székese gyűjtemény romjai, lent középen Szent István szobra. (1943. aug.)

össze a két részletet; két fénykép a szarvaskői kirándulás emlékét őrzi: az egyik a hegy meredek ormai láthatók, a másik képen egy bányató vizében a kirobbantott rücskös sziklafal élei tükröződnek.

Tizenhárom éves voltam, amikor ezeket a fényképeket készítettem.

Már háborús évek voltak ezek. A nagykanizsai piarista gimnáziumban befejeztem a harmadik osztályt. A bizonyítványban, melyet június elején kaptam kézhez, a tantárgyak sorában tíz jeles és öt jó érdemjegyet találtam. Az idők jele volt, hogy a tantárgyak között ez is szerepelt: honvédelmi ismeretek. A negyedik osztályba még ötvenen jártunk. Június 12-én Barta István igazgató úr már beleírta a bizonyítványomba: Fölvettem a negyedik osztályba.

1943 nyarán, augusztusban két hetet töltöttem Egerben.

Hogyan jutottam el Kanizsáról, Zalából Egerbe, a Bükk hegység lábához?

Apám vasutas volt, a kanizsai állomáson szolgált. Űgy emlékezem, szerette hivatását, örökölte a szolgálatot, nagyapám is vasutas, mozdonyvezető volt. Apám tagja volt a vasutas szakszervezetnek. Talán jutalomként kapta a lehetőséget, hogy kisebbik fia a vasutas szakszervezet szervezésében kéthetes egri nyaraláson vehetett részt. (Nagyobbik fia, bátyám, akkor már friss érettségivel a zsebében a vasúti tisztiskola hallgatója volt.)

Anyám vitt föl vonattal Budapestre. A Keleti pályaudvaron gyűjtötték össze az ország

Látkép a várból. Eger.

(1943. aug. 15.)

különböző részéből érkező tíz-tizennégy éves fiúkat. Talán százan is lehettünk. A peron mellett, a szélső vágányon állt a szerelvény. Különvonat lehetett, vagy legalábbis külön kocsikban kaptunk helyet, mert Füzesabonyban nem kellett átszállnunk, egyenesen Egerig vitt a vonat bennünket. Útitársaim közül senkit sem ismertem.

Civil felnőttek (tornatanárok?) kísérték bennünket, Egerben is ők felügyeltek ránk. Valamiféle megegyezés lehetett a Magyar Államvasutak és az egri minorita szerzetesek között, mert szállást és kosztot a minoriták egri rendháza mellett, az iskola nyáron üres kollégiumában kaptunk. Ha magányos sétáimon a vár bástyájáról lenéztem a városra, akkor déli irányban éppen ráláttam a kétemeletes minorita kollégium ablakaira.

Voltak kötött elfoglaltságok, közös városnéző séták, és voltak kimenők, amikor a megszabott időn belül szabadon, kedvünkre járkhaltunk a városban. Közösen néztük meg a vár kazamatáit, a főszékesegyház épületét, a Líceum tanácskozótermét és könyvtárát, közösen vettünk részt a szarvaskői kiránduláson. Szívemből a magányos csatangolásokat szerettem. Találomra elindultam egy utcán, és vártam, hogy hol talállok egy fagyfaltozót, vagy mit talállok azon a téren, ahová kijutok. Zalából jöttem, eddig csak Kanizsát, diákkorom városát, a dunántúli mezővárost ismertem: széles utcáit, téglával borított, háromszög alakú tereit, piacát, a város környéki kiránduló helyeket, ahol a szőlővel beültetett, lankás dombhátat már hegynek mondták. Eger másféle város volt, igazi város. A kanizsai várat, melyet a költő Zrínyi Miklós megostromolt, a Habsburgok leromboltatták. A Gárdonyi Géza regényében megénekelt egri vár falai jórészt láthatók voltak, és állt a török minaret is. Kanizsa földszintes házai jobban hasonlítottak a falusi parasztházakra, mint a barokk kastélyokra. A kanizsai templomok is dísztelenebbek voltak, mint az egri templomok. Kanizsa dunántúli mezőváros volt, Eger polgár város és egyházi központ, érseki székhely s tele műemlékekkel.

A negyvenágvas hálósobákban, a hosszú étkezőasztalok mellett magányosabbnak éreztem magamat, mint akkor, amikor egyedül kószáltam a város utcáin. Az ismeretlen kapualjak barátságosan hívogattak, de a kéthetes nyaralás élményében velem osztozó diáktársak arca mindvégig idegen maradt a számomra. Az először látott város befogadott, a fényképezőgépembe fűzött filmen megörökítette magát, de annak a fiúnak, aki két hétig minden este a mellettem lévő ágyra feküdt, nem emlékezem a nevére.

A tizenöt, magam készítette fénykép mellett még van néhány egri emléktárgyam. Négy képeslap, melyet 1943-ban vásároltam. Az egyik a várban található Szent János-székesegyház romjainak alaprajza. Továbbá két kép két mennyezeti freskóról: az egyik az érseki Líceum könyvtárának mennyezetét díszíti, a másik a Líceum tanácstermének a mennyezetén látható. És megmaradt még egy postára adott képeslap, ezen az egri főszékesegyház látható. A képeslapot ceruzával címeztem meg, ceruzával is írtam alá, és két darab kétfilléres, Szent Istvánt ábrázoló bélyeget ragasztottam rá. A képeslapot az egri postán 1943. augusztus 11-én bélyegezték le. A címzés így szól: Nagys. Tüskés István úrnak, Nagykanizsa 2. Horthy M. u. 63. A kézzel írt szöveg: Üdvözet és kézcsók mindnyájuknak Egerből: Tibi.

Van még egy egri emlékem.

Nevelőtanáraink azt gondolták, ha már Egerben, a régi nagy csaták színhelyén vagyunk, bennünket is valamiféle kalandban kell részesíteni.

Az egyik nap kirándultunk a várostól mintegy tizenöt kilométerre fekvő Szarvaskőre. Egész napra hideg élelmet vittünk. Oda-vissza gyalog tettük meg az utat. Igen ám, de este, a kollégiumban a vacsoránál elterjedt a hír, hogy a kirándulásból hazafelé jövet három társunk lemaradt, és őket ismeretlen emberek elrabolták. Eltűntek. Ki látta őket? – futott végig az asztal mellett a hír. Valóban, az asztal mellett három szék üresen maradt. Nagy szerencse, másnap reggelre megkerültek. Az izgalom feloldódott. Ma már tudom: „eltűnésük” pedagógiai cézzal megrendezett kaland volt.

(Az igazán nagy – a legnagyobb – egri pedagógus persze Gárdonyi Géza volt. Mert neki aztán tudnia kellett, hogy Eger várát a török végül is 1596-ban elfoglalta. De ő nem ezt a várostromot – a vár elestét – írta meg, hanem azt a várostromot, amikor 1552-ben a maroknyi magyar csapat győzött a tengernyi török túlerővel szemben. Az utókornak szóló vonzó példát Gárdonyi ennek az ostromnak az elbeszélésével adott.)

*Dobó István szobra a piactéren az intézettel szemben.
(Eger, 1943. aug. 17.)*